

KOSMICKÉ PRÁVO SPRÁVNÍ - SKICA MODERNÍHO PRÁVNÍHO ODVĚTVÍ

SPACE ADMINISTRATIVE LAW - A SKETCH OF A MODERN BRANCH OF LAW

Jakub Handrlica^{1,2}

<https://doi.org/10.33542/SIC2025-1-02>

ABSTRAKT

V řadě evropských států byly v uplynulých letech přijaty nové vnitrostátní úpravy, jejichž cílem je stanovit právní rámce pro realizaci národních činností v kosmickém prostoru. Takové úpravy byly přijaty v Portugalsku (2019) a Lucembursku (2020), ve Slovinsku (2021), na Kypru (2023), v Lichtenštajnsku (2023) a nejnověji i na Slovensku (2024). Tyto úpravy nereflktují jenom intenzivní komercializaci kosmického prostoru, ale také rostoucí význam kosmických technologií pro moderní výkon správy. Tento článek představuje kosmické právo správní jako moderní právní odvětví, které reflektuje aktuální vývoj v oblasti kosmických technologií. Jeho cílem je představit jeho principy, které kosmické právo správní charakterizují jako svébytné odvětví a současně jej vymezují vůči jiným odvětvím. Toto vymezení kosmického práva správního má význam zejména pro další akademickou diskusi o tomto moderním právním odvětví u nás.

ABSTRACT

In several countries in Europe, new national legislation was adopted to provide a legal framework for national space activities. In the last decade, such national space acts were adopted in Portugal (2019), Luxembourg (2020), Slovenia (2021), Liechtenstein (2023), Cyprus (2023) and very recently also in Slovakia (2024). These new pieces of legislation have reflected both the intense commercialisation of space and the increasing importance of space technologies for modern administration. This article aims to outline space administrative law as a modern branch of law that reflects challenges arising from the deployment of new space technologies. Space administrative law is determined by its specific set of principles, which distinguish this branch of law from other similar branches.

I. ÚVOD

Úprava právních vztahů, které vznikají během činností v kosmickém prostoru, byla po dlouhá desetiletí doménou úpravy prostřednictvím mezinárodního práva veřejného.³ Mezinárodními smlouvami byly v této oblasti upraveny zejména zásady činnosti států při výzkumu a využívání kosmického prostoru,⁴ problematika pomoci astronautům a návratu

¹ Prof. JUDr., Ph.D., DSc., Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Praha, Česká republika
Charles University, Faculty of Law, Prague, Czech Republic.

² Člen Mezinárodního institutu pro kosmické právo (IISL).

³ Srov. VON DER DUNK, F.: *Advanced Introduction to Space Law*, Cheltenham: Edward Elgar, 2020, s. 14-39. Dále srov. LYALL, F., LARSEN, P.: *Space law. A Treatise*. 3rd ed., Milton Park: Routledge, 2024, s. 12-16 a LACHS, M.: *The Law of Outer Space. An Experience in Contemporary Law-Making*. Reissued on the occasion of the 50th anniversary of the International Institute of Space Law. Leiden: Brill / Nijhoff, 2010, s. 11-17.

⁴ Srov. Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 40/1968 Sb., o Smlouvě o zásadách činnosti států při výzkumu a využívání kosmického prostoru včetně Měsíce a jiných nebeských těles.

předmětů, vypuštěných do kosmu,⁵ mezinárodní odpovědnost za škody, způsobené kosmickými objekty⁶ a problematika registrace kosmických objektů jednotlivými státy.⁷ Lze konstatovat, že obsah těchto mezinárodních smluv v zásadě reflektoval stav výzkumu a využívání kosmu v 60. a 70. letech minulého století, kdy byl jedinou angažovanou entitou stát. Mezinárodní smlouvy, přijaté v oblasti využívání kosmického prostoru, proto stanovují povinnosti ve vztahu ke státům jako subjektům mezinárodního práva veřejného. V rámci mezinárodního práva veřejného se v této souvislosti etablovalo⁸ zvláštní odvětví mezinárodního kosmického práva, které upravuje mezinárodně-právní režim využívání kosmického prostoru a zakládá práva a povinnosti států při tomto využívání.

Uplynulá dekáda ovšem přinesla zásadní proměny, co se týče celkového uspořádání entit, působících ve výzkumu a využívání kosmického prostoru. Tzv. nová kosmická éra (*New Space Era*) je charakteristická nejenom razantní komercializací kosmu, ale také masivním nástupem inovátorů a soukromých start-upů do kosmického průmyslu.⁹ To je způsobeno zejména technologickým pokrokem, který umožňuje nasazení nových technologií, jakými jsou malé satelity a mikro-satelity. Jejich využití zahrnuje mezi jinými přenos dat, zajištění konektivity pro tzv. internet věcí (*internet of things*), produkci léků v kosmu (kosmická farmakologie) atd.¹⁰ V budoucnu lze ovšem očekávat, že komerční subjekty budou také provozovat infrastruktury, nezbytné pro kosmické činnosti (*spaceports*). Průmysl kosmických technologií dnes nezahrnuje pouze komerční subjekty, které aktivně realizují činnosti v kosmickém prostoru, ale také dodavatele technologií, investory do start-upů atd. Lze tedy konstatovat, že stát za této situace ztrácí své původní monopolní postavení ve sféře činností v kosmickém prostoru. Nová kosmická éra také přináší zvýšenou intenzitu vědeckých, výzkumných a vzdělávacích aktivit v kosmickém prostoru, které jsou realizovány univerzitami, výzkumnými ústavami, nebo clustery, složenými z komerčních a výzkumných entit. Nové kosmické technologie představují v neposlední řadě také významný nástroj v rozvoji infrastruktury tzv. chytrých měst (*smart cities*).¹¹ Malé satelity mají potenciál zajistit pro chytrá města nejenom robustní a spolehlivou konektivitu, ale také environmentální monitoring (včetně monitorování kvality vzduchu a zajišťování předpovědi počasí), monitoring dopravy (včetně monitoringu dopravních nehod) a zajištění veřejného pořádku a bezpečnosti.¹²

⁵ Srov. Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 114/1970 Sb., o Dohodě o pomoci kosmonautům a jejich návratu a o vrácení předmětů vypuštěných do kosmického prostoru.

⁶ Srov. Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 58/1977 Sb., o Úmluvě o mezinárodní odpovědnosti za škody způsobené kosmickými objekty.

⁷ Srov. Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 130/1978 Sb., o Úmluvě o registraci objektů vypuštěných do kosmického prostoru.

⁸ Srov. SANDEEPA BHAT, B., UKEY, D., VARIATH, A. (eds): *International Space Law in the New Space Era: Principles and Challenges*, Oxford: Oxford University Press, 2024, CINELLI, C. (ed): *Regulation of Outer Space: International Space Law and the State*, Milton Park/Torino: Routledge/Giappichelli Editore, 2024, LYALL, F., LARSEN, P.: *Space law. A Treatise*. 3rd ed., Milton Park: Routledge, 2024. Srov. také MALANCZUK, P. *Space law as a branch of international law*. In: *Netherlands Yearbook of International Law*, roč. 25, 1994, s. 143 – 180.

⁹ Srov. CLECK, P. *Towards a new legal ecosystem for the exploitation of space*. In: SMITH, L., BAUMANN, I., WINTERMUTH, S. (eds): *Routledge Handbook of Commercial Space Law*, Milton Park: Routledge, 2024, s. 5-23. Srov. také VERNILE, A. *The Rise of Private Actors in the Space Sector*, Heidelberg/Vienna/Dordrecht: Springer International, 2018, s. 71 – 79.

¹⁰ Srov. SHERBORNE, A. *The Commercialisation of Space: An Overview of Legal Risks and Considerations*. In: POZZA, M., DENNERLEY, J. (eds): *Risk Management in Outer Space Activities*, Heidelberg/Vienna/Dordrecht: Springer International, 2022, s. 19-46.

¹¹ Srov. Dąbrowska, M. *Satellite's new role in smart city infrastructure*. In: *IoT Now* (24 June 2024), <https://www.iot-now.com/2024/06/04/144699-satellites-new-role-in-smart-city-infrastructure/>.

¹² Srov. SÁNCHEZ-CONCUERA, R., NÚÑEZ-MARCOS, A., ALMEIDA, A. et al. *Smart cities survey: Technologies, application domains and challenges for the cities of the future*. In: *International Journal of Distributed Sensor Networks*, roč. 19, č. 6, 2019, doi:10.1177/1550147719853984.

Výše uvedené technologické inovace představují pro právní úpravu jednoznačnou výzvu. Právní úprava se již nemůže omezovat výlučně na úpravu práv a povinností států v rovině mezinárodního práva veřejného.¹³ Jednotlivé státy musí současně přijmout vlastní vnitrostátní úpravy kosmických činností (činností v kosmickém prostoru), které transparentně vymezí práva a povinnosti nestátních entit, jakými jsou komerční entity, inovátoři, start-upy, výzkumná centra, nebo municipality. Takové vnitrostátní úpravy doposud v Evropě přijalo například Švédsko (1982), Velká Británie (1986), Ukrajina (1996), Belgie (2005), Nizozemsko (2007), Francie (2008), Rakousko (2011), Dánsko (2016), Řecko (2017), Finsko (2018), Portugalsko (2019), Lucembursko (2020) a Slovinsko (2022). V r. 2023 byly vnitrostátní úpravy činností v kosmickém prostoru přijaty i na Kypru a v Lichtenštejnském knížectví. Legislativní práce na nových právních úpravách v této oblasti v současnosti probíhají ve Spolkové republice Německo, v Lotyšsku a ve Španělsku. V r. 2024 byla vnitrostátní úprava o regulaci činností v kosmickém prostoru přijata i na Slovensku.¹⁴ I v plánu legislativních prací, zveřejněných polskou vládou, figuruje záměr předložit návrh zákona o kosmických činnostech Sejmu na podzim 2024. V červnu 2024 byla osnova budoucího zákona “o ekonomickém využívání kosmu” představena i v Itálii s tím, že paragrafové znění návrhu nové úpravy bylo italskému parlamentu předloženo na podzim toho samého roku. V současnosti se předpokládá, že nový italský zákon bude přijat v průběhu roku 2025.

Na tomto místě je také třeba zmínit, že přijetí právní úpravy kosmických činností je ve formě nařízení plánováno i na unijní úrovni. Návrh nového přímo aplikovatelného předpisu v této oblasti (*EU Space Law*) měl být původně zveřejněn v prvním pololetí 2024, ovšem v dubnu 2024 bylo ohlášeno odložení tohoto záměru.¹⁵ Skutečností je, že řada evropských států v současnosti odkládá práce na vlastní vnitrostátní legislativě až do doby, kdy bude známý obsah nového unijního předpisu.¹⁶

Ačkoliv jsou všechny výše uvedené právní předpisy vnitrostátního charakteru, právní nauka se jim doposud nevěnovala ani z hlediska systematického, ani z hlediska komparativního. To platí nejenom pro zahraničí, ale i českou a slovenskou právní vědu. Odborná literatura u nás se proto právním aspektům využívání kosmu sice tradičně věnuje, ovšem v zásadě jenom z perspektivy mezinárodního práva veřejného.¹⁷ Přijetí nového slovenského zákona o činnostech v kosmickém prostoru je dobrou příležitostí pro akademickou diskusi o tomto moderním právním odvětví v našem geografickém prostoru.

Tento článek představuje kosmické právo správní jako moderní odvětví vnitrostátního práva, které je produktem současného vývoje v oblasti kosmických technologií. Cílem tohoto článku je předložit argumenty pro tvrzení, že v důsledku internacionalizace a vzájemného ovlivňování

¹³ HANDRLICA, J. Advent of space administrative law in Europe. In: Acta Universitatis Carolinae Iuridica, roč. 70, č. 2, s. 2024, s. 121 – 131.

¹⁴ Zákon č. 378/2024 Z. z., o regulácii vesmírnych aktivít a o zmene a doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 145/1995 Z. z. o správnych poplatkoch v znení neskorších predpisov. Zákon nabył účinností dne 1. 2. 2025.

¹⁵ Srov. JACOBS, B. Understanding the EU's Competence to Harmonise Space Law amid Publication Delays. In: Air & Space Law, roč. 49, č. 4/5, 2024, s. 1-28. Srov. také JACOBS, B. An Institutional Law Analysis of the European Commission's EU Space Law Proposal. In: Air & Space Law, roč. 49, č. 2, 2024, s. 135 - 164.

¹⁶ Srov. CESARI, L., HANDRLICA, J., SANDULLI, A. Symposium on the »Golden Age of European Space Regulation«. In: The Lawyer Quarterly, roč. 14, č. 4, 2024, s. 442.

¹⁷ Z nejnovější publikované literatury srov. např. SVIATKIN, I. Vývoj mezinárodního kosmického práva: otázky vlastnictví při těžbě nerostných surovin na Měsíci a asteroidech, Praha: Wolters Kluwer. 2023. Problematice se u nás pravidelně věnují učebnice mezinárodního práva veřejného. Srov. např. SEIDL-HOHENVELDERN, I. Mezinárodní právo veřejné. 3. vyd. Praha: Aspi/Wolters Kluwer, 2006, s. 220 – 221. Ze starší literatury srov. např. MALENOVSKÝ, J. Otazníky kosmického práva: Kosmický prostor. In: Letectví a kosmonautika, roč. 54, č. 22, 1978, s. 865-867 a tentýž, Otazníky kosmického práva: Kosmické objekty. In: Letectví a kosmonautika, roč. 57, č. 10, 1981, s. 383-385. Ze slovenské odborné literatury srov. např. MRÁZ, S. Medzinárodné kozmické právo. In: Medzinárodné vzťahy, roč. 9, č. 2, 2011, s. 89-102 a JANKUV, J. Kľúčové momenty vývoja, súčasná podoba a inštitucionálne zabezpečenie medzinárodnoprávneho režimu kozmického priestoru a nebeských telies. In: Societas et iurisprudentia, roč. 5, 2017, č. 2, s. 50 - 84.

vnitrostátních právních úprav můžeme mluvit o kosmickém právu správním jako o homogenním odvětví, které disponuje identickými rysy v různých jurisdikcích. Homogenitu kosmického práva správního v Evropě v budoucnosti nesporně dále prohloubí přijetí unijní legislativy v této oblasti (část II.). Tato tvrzení jsou dále podpořena výčtem principů kosmického práva správního, které jsou v současnosti sdíleny v celé řadě vnitrostátních úprav (část III.). Tento článek se dále věnuje vymezením kosmického práva správního *stricto sensu* a *largo sensu*, které se v zásadě odvíjí od legislativního uchopení problematiky kosmických činností a od právní tradice v konkrétní jurisdikci.

II. ETABLOVÁNÍ KOSMICKÉHO PRÁVA SPRÁVNÍHO

Kosmické právo správní nepředstavuje odvětví mezinárodního práva veřejného, resp. mezinárodního kosmického práva. Jedná se o odvětví vnitrostátního práva, které upravuje právní vztahy mezi státem na straně jedné a fyzickými, resp. právními osobami na straně druhé.¹⁸ Typicky se může jednat o vztahy mezi státem na straně jedné a (i) soukromými entitami, využívajícími kosmický prostor za účelem komerčních aktivit, (ii) vědeckými, výzkumnými a vzdělávacími institucemi, (iii) mezinárodní organizací, která má příslušný orgán státu notifikovat určité informace dle mezinárodní smlouvy.

Úkolem kosmického práva správního je vytvořit transparentní podmínky pro využívání kosmického prostoru prostředky vnitrostátního práva. Současně je ovšem nutné poznamenat, že kosmické právo správní se v jednotlivých jurisdikcích etablovalo nejenom pod silným vlivem technologického pokroku, ale také pod silným vlivem internacionalizace. Právě tento původ kosmického práva správního je důvodem pro to, že o něm můžeme mluvit jako o homogenním odvětví moderního práva. K etablování kosmického práva správního v jednotlivých jurisdikcích došlo pod vlivem tří faktorů, které působí současně a vzájemně se ovlivňují. Díky těmto faktorům lze tvrdit, že kosmické právo správní nemá izolovaný, v každé jurisdikci svébytný charakter. Těmito faktory jsou následující:

- 1) promítnutí závazků, plynoucích z mezinárodních smluv, do vnitrostátního práva,
- 2) vliv osnovy modelového zákona o kosmických činnostech, připraveného pod gescí Mezinárodního právního svazu,
- 3) vzájemné ovlivňování vnitrostátních právních řádů.

Ad 1)

Mezinárodní smlouvy, které byly přijaty v oblasti výzkumu a využívání kosmického prostoru, neupravují *per se* vztahy správního práva.¹⁹ Tyto smlouvy vymezují primárně povinnosti států jako subjektů mezinárodního práva veřejného. Na tomto místě lze uvést Smlouvu o zásadách činnosti států při výzkumu a využívání kosmického prostoru včetně Měsíce a jiných nebeských těles (dále jen *Kosmická smlouva*), která ve svém čl. VI. stanovuje, že „*smluvní státy nesou mezinárodní odpovědnost za národní činnost v kosmickém prostoru včetně Měsíce a jiných nebeských těles, ať již tuto činnost provádí vládní organizace nebo nevládní instituce, a za to, že národní činnost se provádí v souladu s ustanoveními obsaženými v této smlouvě. Činnost nevládních institucí v kosmickém prostoru včetně Měsíce a jiných nebeských těles povoluje a trvale kontroluje příslušný smluvní stát.*“ Kosmická smlouva tedy

¹⁸ Srov. HANDRLICA, J. Nejnovější tendence v kosmickém právu správním. In: FRUMAROVÁ, K., MELOTÍKOVÁ, P. (eds): Pocta Vladimíru Sládečkovi, Praha: Leges, 2024, s. 129 – 138.

¹⁹ Srov. ISNARDI, C. Problems with Enforcing International Space Law on Private Actors. In: Columbia Journal of Transnational Law, roč. 58, č. 2, 2020, s. 508 – 512. Ze starší literatury srov. DIEDERIKS-VERSCHOOR, I., GORMLEY, W. The Future Legal Status of Nongovernmental Entities in Outer Space. In: Journal of Space Law, roč. 5, č. 1/2, 1977, s. 125 – 156 a REIJNEN, G. Outer Space Law and Private Enterprise in Outer Space. In: Houston Journal of International Law, roč. 2, č. 1, 1977, s. 65 – 76.

na straně jedné vymezuje, že stát nese mezinárodní odpovědnost za realizaci veškerých národních činností, dále pak zakotvuje požadavek, aby jakákoliv činnost nevládní entity byla předmětem povolení a následné trvalé kontroly. Úmluva o registraci objektů vypuštěných do kosmického prostoru (dále jen *Úmluva o registraci*) dále stanovuje povinnost smluvních stran vést vnitrostátní rejstřík kosmických objektů, registrovat v něm kosmické objekty vypuštěné na oběžnou dráhu kolem Země nebo mimo ni (čl. II) a notifikovat je generálnímu tajemníkovi Organizace spojených národů (čl. IV).

Nastíněné závazky státu musí být promítnuty do vnitrostátní úpravy. Na straně jedné stát musí dostát svému závazku vytvořit režim *povolování, registrace a trvalé kontroly*. Tyto závazky lze ve vnitrostátní úpravě realizovat jenom prostřednictvím předpisů správního práva.²⁰ Na straně druhé musí stát zajistit, aby povinnosti plynoucí z mezinárodního práva veřejného byly při využívání kosmického prostoru dodržovány i držiteli povolení. I to může být ve vnitrostátním právu zajištěno jenom prostřednictvím předpisů správního práva a jak ve formě povinností, plynoucích z uděleného povolení, nebo obecné povinnosti. Nová slovenská úprava kosmických činností výše uvedené reflektuje tím, že po žadateli o povolení požaduje čestné prohlášení o tom, že jím zamýšlené činnosti nebudou v rozporu s mezinárodními závazky Slovenské republiky.²¹

Nutnost promítnutí mezinárodně-právních závazků do vnitrostátní legislativy současně implikuje, že předpisy kosmického práva správního zahrnují vymezení základních pojmů a institutů z mezinárodního kosmického práva. Takovými jsou např. *kosmický prostor, kosmický objekt, kosmická činnost atd.*

Ad 2)

Osnova modelového zákona o činnostech v kosmickém prostoru (*Sofia Guidelines for a Model Law on National Space Legislation, dále jen Sofijská modelová osnova*) byla připravena pod gescí Výboru pro kosmické právo (*Space Law Committee*), ustanoveného Mezinárodním právníkem svazem (*International Bar Association, IBA*). Práce na osnově modelového zákona byly zahájeny na berlínském kongresu Mezinárodního právníkého svazu v r. 2004 a trvaly až do r. 2010, kdy se konal kongres v nizozemském Haagu.²² Finální verze osnovy byla přijata na 75. kongresu Mezinárodního právníkého svazu, který se konal v bulharské Sofii 30. srpna 2012.²³ Proto je v mezinárodním prostředí známá pod jménem *Sofia Guidelines*. Z uvedeného plyne, že Sofijská modelová osnova je dokumentem, který byl jak vytvořen, tak i přijat mezinárodní asociací *privátního* charakteru.²⁴ Nejedná se tedy o dokument, který by byl pramenem mezinárodního práva veřejného. Sofijská modelová osnova tedy nemá *per se* závaznou povahu.

Význam této osnovy spočívá v její autoritativnosti. Ta plyne primárně z několik dekád trvající vzájemné spolupráce mezi Výborem pro kosmické právo (*Space Law Committee*) a Výborem pro využívání kosmu, jež působí v rámci Organizace spojených národů (*United Nations Committee for the Peaceful Uses of Outer Space*). Autoritativní charakter Sofijské

²⁰ Srov. Gerhard, M. Commentary to Article VI. In: HOBE, S., Schmidt-Tedd, B., Schrogl, K. (eds.): Cologne Commentary on Space Law. Vol. I. Cologne: Carl Heymanns Verlag, 2009, s. 103 – 125.

²¹ Zákon č. 378/2024 Z. z., o regulácii vesmírnych aktivít, § 3 odst. 2 písm. f.

²² V mezidobí byl návrh diskutován na kongresech Mezinárodního právníkého svazu, které se konaly v kanadském Torontě (2006) a v brazilském Rio de Janeiru (2008). Dále srov. MARBOE, I. The Influence of the Work of the IBA's Space Law Committee on the Development of International Law. In: KESSEDIJAN, C., DESCAMPS, O., FABRIZI, T. (eds): Au service du droit international. Les 150 ans de l'Association de droit international, Paris: Éditions Panthéon-Assas, 2023, s. 535-550.

²³ Text Sofijské modelové osnovy byl otištěn v International Law Association (ed), Report of the 75th IBA Conference in Sofia, International Bar Association (IBA), 2012, s. 307-313.

²⁴ Srov. ZHAO, Y. Soft Laws Relating to Space Activities. In: SANDEEPA BHAT, B., UKEY, D., VARIATH, A. (eds): International Space Law in the New Space Era: Principles and Challenges, Oxford: Oxford University Press, 2024, s. 183 – 203.

modelové osnovy je dále zdůrazněn skutečností, že všechny po r. 2012 přijaté vnitrostátní úpravy v Evropě se obsahem této osnovy ve výrazné míře inspirovaly. Míra této inspirace současně závisí na obsahu vnitrostátní kosmické strategie jednotlivých států – např. jak Portugalsko, tak i Kypr v současnosti plánují zřízení vlastního *spaceportu*, co obsah jejich legislativy významně utváří.²⁵

Autoritativnost Sofijské modelové osnovy může být demonstrována na otázce, jak se jednotlivé vnitrostátní úpravy vypořádaly s konstruováním podmínek pro vydání povolení k činnosti v kosmickém prostoru. Kosmická smlouva stanovuje, že stát má kosmické činnosti nevládních entit podmínit svým povolením a podrobit je trvalé kontrole.²⁶ Sofijská modelová osnova obsah podmínek, jejichž splnění má být vnitrostátní legislativou vyžadováno za účelem udělení povolení, dále specifikuje a rozpracovává²⁷ a to následujícím způsobem:

- žadatel o povolení musí být finančně a technicky způsobilý provádět zamýšlené kosmické činnosti,
- zamýšlené kosmické činnosti nezpůsobí škodu na Zemi a/nebo v kosmickém prostoru,
- zamýšlené kosmické činnosti budou prováděny tak, že v maximální možné míře zamezí vzniku kosmického odpadu,
- zamýšlené kosmické činnosti budou realizovány v souladu se standardy bezpečnosti,
- zamýšlené kosmické činnosti budou realizovány v souladu s národními bezpečnostními zájmy,
- zamýšlené kosmické činnosti budou realizovány v souladu s mezinárodně-právní závazky státu a v souladu s jeho zahraniční politikou,
- žadatel je povinen se řídit pravidly stanovenými Mezinárodní telekomunikační unií (ITU) pro přidělování frekvencí a orbitálních pozic,
- společně se žádostí o povolení musí žadatel doložit, že si zajistil pojištění odpovědnosti pro případ škod, způsobených jím prováděnými činnostmi v kosmickém prostoru s tím, že toto pojištění musí trvat po celou dobu výkonu povolené činnosti.

Skutečností je, že všechny vnitrostátní právní úpravy, přijaté v uplynulých několika letech v Evropě, recipovaly výše uvedené schéma podmínek a dále jej upravily ve vazbě na konkrétní jurisdikci. Tak je tomu jak u slovinské právní úpravy z r. 2022²⁸, u obou právních úprav, přijatých v r. 2023 – kyperské²⁹ a lichtenštejnské³⁰ a také u nové slovenské právní úpravy.³¹

Ad 3)

Dalším faktorem, který vede k tezi o homogenitě kosmického správního práva v jednotlivých vnitrostátních úpravách, je vzájemné ovlivňování se jednotlivých právních řádů.³² Toto vzájemné ovlivňování lze demonstrovat na následujících příkladech:

Za prvé, již samotné práce na Sofijské modelové osnově (srov. výše) byly silně ovlivněny komparativní studií *Towards a harmonized approach for national space legislation in Europe*, která vznikla ve spolupráci kolínského Institutu pro letecké a kosmické právo (*Institut für*

²⁵ Srov. HANDRLICA, J. A New Space Law for Cyprus. In: *Rivista del Diritto della Navigazione*, roč. 93, č. 2, 2024, s. 528 – 536.

²⁶ Kosmická smlouva, čl. VI.

²⁷ Sofia Guidelines for a Model Law on National Space Legislation, čl. 4.

²⁸ Zakon o vesoljskih dejavnostih, čl. 5.

²⁹ Ο περί Διαστήματος Νόμος του 2023, čl. 8.3.

³⁰ Gesetz vom 5 Oktober 2023 über die Genehmigung von Weltraumaktivitäten und die Registrierung von Weltraumgegenständen, čl. 5.

³¹ Zákon č. 378/2024 Z. z., o regulácii vesmírnych aktivít, § 3 odst. 2 písm. f.

³² Srov. HANDRLICA, J. Advent of space administrative law in Europe. In: *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, roč. 70, č. 2, s. 2024, s. 121 – 131.

Luftrecht und Weltraumrecht)³³ a Centra pro leteckou a kosmickou dopravu (*Deutsches Zentrum für Luft- und Raumfahrt e. V.*). Tato komparativní studie identifikovala základní komponenty (building blocks) existujících vnitrostátních právních úprav, jejichž obsah a koncipování byl následně převzat jak v osnově modelového zákona, tak i v jednotlivých později přijatých vnitrostátních úpravách.³⁴ Těmito komponenty jsou (i) povolovací režim, (ii) režim dohledu nad kosmickými činnostmi, (iii) režim odpovědnosti a obligatorního pojištění, (iv) režim registrace.

Vzájemné ovlivňování mezi vnitrostátními právními úpravami probíhá i po přijetí osnovy modelového zákona o činnostech v kosmickém prostoru v r. 2012. Skutečností totiž je, že i osnova ponechává při formulování konkrétních zákonných ustanovení jednotlivým státům určitou míru diskrece. Např. důvodová zpráva³⁵ k lichtenštejnskému zákonu z r. 2023 uvádí, že u koncipování několika ustanovení lichtenštejnský zákonodárce přímo převzal úpravu, která již předtím existovala v lucemburské úpravě z r. 2020.³⁶ Konkrétně se jedná o například o úpravu finanční kredibility žadatelů o povolení kosmických činností, která má za cíl zajistit, aby v kosmickém průmyslu působily pouze finančně stabilní subjekty. Návrh zákona o kosmických činnostech, který je v době dokončení tohoto článku projednáván v italském parlamentu, referuje o řadě jiných inspiračních zdrojů – zejména o úpravě rakouské, americké a japonské.³⁷

Na tomto místě lze ještě uvést, že v budoucnosti je možné počítat ještě se čtvrtým faktorem, který bude působit na homogenitu kosmického práva správního v Evropě. Tímto faktorem bude přímo aplikovatelná unijní úprava, která by měla *pro futuro* stanovit minimální standardy v této oblasti tak, aby v různých jurisdikcích neexistovaly neodůvodněné rozdíly.

III. PRINCIPY KOSMICKÉHO PRÁVA SPRÁVNÍHO

Homogenní charakter kosmického práva správního lze dále demonstrovat na skutečnosti, že vnitrostátní úpravy, které byly přijaty v různých státech v uplynulých desetiletích, v zásadě sdílejí společné principy. Tyto principy sice vycházejí a reflektují mezinárodní kosmické právo³⁸, jsou ovšem relevantní pro vztahy správního práva. Jedná se o následující:

- 1) princip dodržování závazků, plynoucích z mezinárodního práva veřejného,
- 2) princip povolování kosmických činností,
- 3) princip trvalé kontroly,
- 4) princip registrace,
- 5) princip podpory výzkumu, vědy a vzdělávání,
- 6) princip technologické neutrality.

³³ Dnes Institut für Luftrecht, Weltraumrecht und Cyberrecht.

³⁴ Srov. GERHARD, M., MOLL, K. The Gradual Change from “Building Blocks” to a Common Shape of National Space Legislation in Europe – Summary of Findings and Conclusions.” In HOBE, S., SCHMIDT-TEDD, B., SCHROGL, K. (eds), *Towards a Harmonised Approach for National Space Legislation in Europe*, Cologne: Carl Heymanns Verlag, 2004, s. 28- 30.

³⁵ Bericht und Antrag der Regierung an den Landtag des Fürstentums Liechtenstein betreffend den Erlass eines Gesetzes über die Genehmigung von Weltraumaktivitäten und die Registrierung von Weltraumgegenständen (Weltraumgesetz; WRG) sowie die Abänderung des Beschwerdekommismissionsgesetzes, Vaduz, 3rd April 2023, LNR 2023-432.

³⁶ Srov. HANDRLICA, J. Liechtenstein’s quest for space utilisation and its new Space Act. In: *Ceridap*, roč. 5, č. 4, 2024, s. 238 – 249.

³⁷ Naopak důvodová zpráva k nově přijatému slovenskému zákonu o činnostech v kosmickém prostoru je poměrně stručná a žádné zmínky o inspiraci cizími právními řády neobsahuje. To ovšem neznamená, že by obsah nového slovenského zákona jinými právními řády ovlivněn nebyl.

³⁸ Srov. AOKI, S. *Outer Space Treaty and Fundamental Principles*. In: In: SANDEEPA BHAT, B., UKEY, D., VARIATH, A. (eds): *International Space Law in the New Space Era: Principles and Challenges*, Oxford: Oxford University Press, 2024, s. 66 – 85.

Ad 1)

Smluvní strany Kosmické smlouvy nesou dle jejího čl. VI mezinárodně-právní odpovědnost za národní kosmické činnosti, tj. za kosmické činnosti státu, tak i nestátních entit. Privatizace a komercializace kosmického prostoru proto implikuje nutnost, aby i komerční subjekty nesly ty samé povinnosti při výzkumu a využívání kosmu, jaké plynou státům. To lze realizovat pouze prostřednictvím vnitrostátní legislativy, která je způsobilá ukládat těmto entitám povinnosti.³⁹ Mezi principy kosmického práva správního proto stojí na prvním místě princip dodržování závazků, plynoucích z mezinárodního práva veřejného. Tento princip je v současnosti výslovně zakotven v několika evropských vnitrostátních úpravách. Jako příklad lze uvést lucemburskou právní úpravu z r. 2020⁴⁰, která ve svém čl. III stanovuje, že „držitel povolení může činnosti v kosmickém prostoru realizovat jenom v souladu s uděleným povolením a se závazky Lucemburského velkovévodství, které plynou z mezinárodního práva.“⁴¹

Princip dodržování závazků plynoucích z mezinárodního práva veřejného se současně týká i dvou dalších závazků plynoucích z Kosmické smlouvy. Ta ve svém čl. VII stanovuje, že „každý smluvní stát, který vypouští nebo obstarává vypouštění objektů do kosmického prostoru včetně Měsíce a jiných nebeských těles, a každý smluvní stát, z jehož území nebo zařízení se objekt vypouští, je mezinárodně odpovědný za škody způsobené těmito objekty nebo jejich součástmi jiné smluvní straně nebo jejím fyzickým či právnickým osobám na Zemi, ve vzdušném prostoru nebo v kosmickém prostoru včetně Měsíce a jiných nebeských těles.“ Tento závazek je ve vnitrostátní legislativě inkorporován: (i) provázáním povolení ke kosmickým činnostem s objektivní odpovědností držitele povolení za škody, způsobené jím provozovanými kosmickými objekty, (ii) režimem obligatorního pojištění, které musí trvat po celou dobu realizace povolené činnosti. Kosmická smlouva dále ve svém čl. VIII stanovuje, že “smluvní stát, v jehož rejstříku je objekt vypuštěný do kosmického prostoru zapsán, si zachovává jurisdikci a kontrolu nad tímto objektem a nad jeho celou posádkou po dobu, kdy se nachází v kosmickém prostoru nebo na nebeském tělese.” Tato jurisdikce státu nad kosmickými objekty mimo jiné implikuje, že je povinností státu minimalizovat v míře nejvýše možné vznik kosmického odpadu. Sofijská modelová osnova v této souvislosti obsahuje dvě ustanovení. Za prvé, povinnosti minimalizovat vznik kosmického odpadu je uložena také každému držiteli povolení ke kosmickým činnostem.⁴² Za druhé, Sofijská modelová osnova také stanovuje, že držitel povolení má při minimalizaci vzniku odpadu postupovat také v souladu se standardy (international space debris mitigation standards), které přijaly příslušné mezinárodní organizace.⁴³ Ačkoliv tyto standardy nemají per se charakter závazného pramene mezinárodního práva veřejného, prostřednictvím vnitrostátní legislativy nabývají závaznosti vůči soukromým entitám.

Ad 2)

Princip povolování kosmických činností plyne z čl. VI Kosmické smlouvy, která výslovně vyžaduje, aby její smluvní státy podměnily realizaci činností v kosmickém prostoru nevládními entitami udělením povolení. Kosmická smlouva přitom nepředpokládá, že by povolování probíhalo na nadnárodní úrovni a ponechává detailní úpravu podmínek pro udělení povolení, stejně jako povolovacího procesu vnitrostátní úpravě smluvních stran.

³⁹ Srov. dále HENAKU, K. Private Enterprises in Space Related Activities: Questions of Responsibility and Liability. In: Leiden Journal of International Law, roč. 3, č. 1, 1990, s. 45 – 56.

⁴⁰ Loi du 15 décembre 2020 portant sur les activités spatiales.

⁴¹ „L'opérateur autorisé ne peut exercer l'activité spatiale qu'en conformité avec les conditions de son autorisation et les obligations internationales du Grand-Duché de Luxembourg“.

⁴² Sofia Guidelines for a Model Law on National Space Legislation, čl. 8.1.

⁴³ Ibid, čl. 8.2. (jedná se zejména o IADC Space Debris Mitigation Guidelines a UNCOPUOS Space Debris Mitigation Guidelines).

Na tomto místě je třeba zdůraznit, že termín *povolení* používá český překlad Kosmické smlouvy, publikovaný ve Sbírce zákonů. Smlouva samotná ve svém čl. XVII stanovuje, že autentické jsou ruský, čínský, anglický, francouzský a španělský text. Anglický text smlouvy používá termín *authorization*, ve francouzském textu je použit termín *authorisation*. Nelze tedy *prima facie* vycházet z toho, že by Kosmická smlouva používala termín *povolení* ve smyslu, jak jej zná tuzemské správní právo.⁴⁴ Čl. VI je třeba interpretovat tak, že vnitrostátní legislativa má podrobit realizaci kosmických činností preventivnímu zákazu s tím, že tento tyto činnosti lze realizovat na základě splnění vymezených podmínek. Realizace činností v kosmickém prostoru je vždy spojena s rizikem vzniku škod, stejně jako je spojena se zahraničně-bezpečnostními zájmy státu. Tyto faktory musí být předmětem vyhodnocení v povolovacím řízení. V jednotlivých evropských úpravách byl čl. VI Kosmické smlouvy inkorporován různými způsoby. Portugalská úprava z r. 2019 předpokládá jak *povolení* určitého konkrétního záměru (*licença unitária*), tak i *povolení* většího množství činností stejného charakteru (*licença global*).⁴⁵ Lichtenštejnská úprava z r. 2023 stanovuje, že některé kosmické činnosti, které vykazují nízkou míru rizika, postačuje toliko notifikovat.⁴⁶ Naopak, nová slovenská úprava předpokládá toliko jedinou povolovací modalitu, když stanovuje⁴⁷, že “*regulovanou vermírnou aktivitu lze vykonávat jenom na základě povolení, vydaného Ministerstvom dopravy.*”

Požadavek podmínit realizaci kosmických činností *povolením* musí být ve vnitrostátní úpravě dále promítnut v ustanoveních, která upravují podmínky pro změnu a odnětí *povolení*. Princip *povolování* kosmických činností je dále reflektován v ustanoveních, která upravují převod uděleného *povolení* na jiného držitele.

Ad 3)

Vedle principu *povolení* zakotvuje Kosmická smlouva ve svém čl. VI také princip trvalé kontroly. Vzájemná vazba mezi *povolením* a průběžnou kontrolou je známa i z úpravy jiných nebezpečných činností, např. v oblasti jaderného práva.⁴⁸ Princip trvalé kontroly reflektuje skutečnost, že činnosti v kosmickém prostoru nepostačuje toliko *povolit*, ale je třeba trvale na jejich realizaci dohlížet. Sofijská modelová osnova v této souvislosti doporučuje, aby vnitrostátní úprava stanovila, že jeden a ten samý orgán je příslušný jak pro vydávání *povolení*, tak pro výkon trvalé kontroly.⁴⁹ Lze konstatovat, že toto doporučení bylo reflektováno ve všech evropských vnitrostátních úpravách, přijatých po r. 2012.

Na tomto místě lze uvést, že princip trvalé kontroly bude v následujícím období předmětem reflexe v budoucí unijní úpravě kosmických činností. Ta bude muset mimo jiné upravit přípravy kolizí mezi jednotlivými kontrolními režimy v Evropě, které plynou ze skutečnosti, že subjekty podřízené jurisdikci státu A mohou získat *povolení* v jurisdikci státu B.⁵⁰ Ustanovení, které tyto kolizní situace upravují, již byly zakotveny např. v portugalské úpravě z r. 2019. Také návrh zákona o kosmických činnostech, který je v okamžiku finalizace tohoto příspěvku projednáván před italským zákonodárným sborem, obsahuje kolizní úpravu, která na výše popsanou situaci

⁴⁴ Srov. VON DER DUNK, F. The Origins of Authorisation: Article VI of the Outer Space Treaty and International Space Law. In: VON DER DUNK, F. (ed), National Space Legislation in Europe: Issues of Authorisation of Private Space Activities in the Light of Developments in European Space Cooperation. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2011, s. 3.

⁴⁵ Decreto-Lei n.º 16/2019 de 22 de janeiro, čl. 6.1.

⁴⁶ Gesetz vom 5 Oktober 2023 über die Genehmigung von Weltraumaktivitäten und die Registrierung von Weltraumgegenständen, čl. 6.

⁴⁷ Zákon č. 378/2024 Z. z., o regulácii vesmírnych aktivít, § 3 odst. 1.

⁴⁸ Srov. STOIBER, C., BAER, A., PELZER, N., TONHAUSER, W. Handbook on Nuclear Law. Vienna: International Atomic Energy Agency, 2003, s. 7 – 8.

⁴⁹ Sofia Guidelines for a Model Law on National Space Legislation, komentář k čl. 5.

⁵⁰ Srov. SÁNCHEZ ARANZAMEDI, M. Economic and Policy Aspects of Space Regulation in Europe. Vienna: European Space Policy Institute, 2009, s. 42 – 44.

reaguje.⁵¹ Naopak, v nejnovější úpravě, přijaté v r. 2024 na Slovensku, jakékoliv kolizní ustanovení absentuje.

Ad 4)

Princip povolení je dále úzce svázán s principem registrace. Povolení je předpokladem pro vypuštění kosmického objektu. Úmluva o registraci ve svém čl. II.1. stanovuje, že jakmile je kosmický objekt vypuštěn na oběžnou dráhu kolem Země nebo mimo ni, zaregistruje vypouštějící stát kosmický objekt tím, že jej zapíše do příslušného rejstříku, který k tomu účelu povede. Mezinárodní kosmické právo tedy předpokládá, že stát povede rejstřík kosmických objektů a bude v něj průběžně provádět zápisy. Princip registrace je současně přímo provázán s principem trvalé kontroly.⁵² protože Kosmická smlouva ve svém čl. VIII výslovně uvádí, že „smluvní stát, v jehož rejstříku je objekt vypuštěný do kosmického prostoru zapsán, si zachovává jurisdikci a kontrolu nad tímto objektem a nad jeho celou posádkou po dobu, kdy se nachází v kosmickém prostoru nebo na nebeském tělese.“

Úmluva o registraci současně výslovně stanovuje, že o obsahu každého rejstříku a o podmínkách, za kterých bude veden, rozhodne stát registrace sám (čl. II.3.). Sofijská modelová osnova v této souvislosti obsahuje následující doporučení: (i) Vnitrostátní úprava má upravit existenci národního rejstříku kosmických objektů a současně stanovit, který orgán bude tento rejstřík vést. Sofijská osnova doporučuje, aby se jednalo o stejný orgán, který rozhoduje o povolení k činnostem v kosmickém prostoru.⁵³ Na tomto místě lze uvést, že tato doporučení byla přijata ve všech evropských úpravách, které byly v uplynulé dekádě přijaty. Národní rejstříky kosmických objektů tak v současnosti již existují např. v Portugalsku (*Registo de objetos espaciais*)⁵⁴, v Lucembursku (*Registre national des objets spatiaux*)⁵⁵, ve Slovinsku (*Register izstreljenih vesoljskih objektov*)⁵⁶, na Kypru (*Εθνικό μητρώο διαστημικών αντικειμένων*)⁵⁷ a také v Lichtenštejnském knížectví (*Register für Weltraumgegenstände*)⁵⁸ a na Slovensku (*Národný register vesmírnych objektov*).⁵⁹ (ii) Vnitrostátní úprava má upravit obligatorní zápis kosmického objektu do rejstříku a (iii) taxativní výčet zapisovaných údajů.⁶⁰ (iv) Tyto údaje mají být příslušným orgánem notifikovány generálnímu tajemníkovi Organizace spojených národů.

Na tomto místě lze uvést, že princip registrace je v současnosti uplatňován i v těch státech, které doposud nepřijaly vlastní komplexní vnitrostátní úpravu kosmických činností. Tak je tomu v současnosti např. v Itálii (*Registro nazionale degli oggetti lanciati nello Spazio*). Je to také případ České republiky (*Rejstřík kosmických objektů*).

Ad 5)

Podpora výzkumu, vědy a vzdělávání patří ve vztahu ke kosmickému prostoru mezi tradiční priority evropských států. To se projevuje i v ustanoveních jednotlivých vnitrostátních předpisů, které upravují kosmické aktivity. Tendencí je v právu pro výzkumné, vědecké a vzdělávací kosmické aktivity zakotvovat preferenční režim, který je zvýhodňuje ve srovnání s komerčními činnostmi soukromých entit. Portugalská úprava z r. 2019 předpokládá, že

⁵¹ Čl. 4.5.

⁵² Srov. HOFMANN, M. Registration of Space Objects. In: SANDEEPA BHAT, B., UKEY, D., VARIATH, A. (eds): International Space Law in the New Space Era: Principles and Challenges, Oxford: Oxford University Press, 2024, s. 122–142.

⁵³ Sofia Guidelines for a Model Law on National Space Legislation, čl. 10.1.

⁵⁴ Decreto-Lei n.º 16/2019, de 22 de janeiro, čl. 16.

⁵⁵ Loi du 15 décembre 2020 portant sur les activités spatiales, čl. 15.

⁵⁶ Zakon o vesoljskih dejavnostih, čl. 2.

⁵⁷ Ο περί Διαστήματος Νόμος του 2023, čl. 9.

⁵⁸ Gesetz vom 5 Oktober 2023 über die Genehmigung von Weltraumaktivitäten und die Registrierung von Weltraumgegenständen, čl. 14.1.

⁵⁹ Zákon č. 378/2024 Z. z., o regulácii vesmírnych aktivít, § 9. K tomu srov. i přechodné ustanovení - § 18.

⁶⁰ Sofia Guidelines for a Model Law on National Space Legislation, čl. 10.2 a 10.4.

prováděcí předpis pro povolování těchto činností stanoví speciální, zjednodušený postup.⁶¹ Podporu vysílání vědeckého přístrojového vybavení (*payload*) do kosmického prostoru předpokládá i lichtenštejnská úprava z r. 2023, která pro tento typ kosmických činností vyžaduje pouhé ohlášení (*notifikaci*) k příslušnému orgánu.⁶² Princip podpory výzkumu, vědy a vzdělávání je dále reflektován i v ustanoveních upravujících specifický režim obligatorního pojištění těchto aktivit.

Ad 6)

Posledním principem, který musí být na tomto místě zmíněn, je princip technologické neutrality. Jedná se o princip, který je v legislativě uplatňován v daleko širším rozsahu než jen v kosmickém právu správním.⁶³ Princip technologické neutrality nařizuje, že by si tvůrce legislativy neměl „vybírat vítěze“ v soutěži mezi alternativními technologiemi. O tom, které technologie se plošně rozšíří, by měli podle tohoto principu primárně rozhodovat mechanismy trhu, protože tím se zabezpečí nákladově nejefektivnější řešení. I přes celou řadu výhrad, které byly vůči principu technologické neutrality v obecné rovině vzneseny,⁶⁴ našel tento princip své uplatnění i v předpisech kosmického práva správního. Pro demonstraci tohoto tvrzení lze uvést znění preambule portugalské úpravy z r. 2019, která se výslovně k principu technologické neutrality hlásí. Portugalský normotvůrce tady objasňuje, že jeho záměrem bylo vytvořit právní rámec pro povolování kosmických činností, který bude technologicky neutrální, tj. bude moci být beze změn aplikován i ve vztahu k těm technologiím, které jsou v době jeho přijetí teprve ve stadiu vývoje – příkladem mohou být nanosatelity. Princip technologické neutrality tedy cílí nejenom na vytvoření transparentních a rovných podmínek, ale také na stabilitu a předvídatelnost právního řádu.

IV. SKICA KOSMICKÉHO PRÁVA SPRÁVNÍHO

Úkolem kosmického práva správního je vytvořit transparentní podmínky pro využívání kosmického prostoru prostředky vnitrostátního práva. V této souvislosti si je ovšem nutno položit otázku, kterou právní materií kosmické právo správní zahrnuje. Nejedná se přitom o otázku ryze akademickou.⁶⁵ Odpověď na tuto otázku má význam i pro legislativní činnost v této oblasti, která musí vymezit, které právní vztahy mají být novými předpisy o kosmických činnostech *pro futuro* upraveny.

Je možné konstatovat, že všechny evropské vnitrostátní úpravy, které byly ve zkoumané oblasti přijaty, zahrnuly základní komponenty, vymezené Sofijskou modelovou osnovou – tj. režim povolování, trvalého dohledu, režim registrace a odpovědnostní režim, včetně obligatorního pojištění. Tyto úpravy současně upravují i ustanovení, týkající se povinnosti držitelů povolení v maximálně možné míře minimalizovat kosmický odpad. Režim povolování je v těchto úpravách vzájemně provázán s režimem odpovědnosti držitele povolení za škody způsobené kosmickými objekty. Žadatel o povolení je na straně jedné povinen k žádosti o povolení realizace kosmických činností předložit doklad o sjednání pojištění, na straně druhé je povinen zajistit pojištění své odpovědnosti po celou dobu trvání svého oprávnění. Absence pojištění je přitom důvodem, který vede k odnětí povolení příslušným orgánem.

⁶¹ Decreto-Lei n.º 16/2019, de 22 de janeiro, čl. 8.4.

⁶² Gesetz vom 5 Oktober 2023 über die Genehmigung von Weltraumaktivitäten und die Registrierung von Weltraumgegenständen, čl. 6.1.b.

⁶³ Srov. THOMPSON, M. The Neutralisation of Harmony. The Problem of Technological Neutrality, East and West. In: Boston University Journal of Science & Technology Law, roč. 18, č. 2, 2012, s. 303 – 342.

⁶⁴ Srov. GREENBERG, B. Rethinking technology neutrality. In: Minnesota Law Review, roč. 100, č. 4, 2016, s. 1495 – 1562.

⁶⁵ Srov. MARCHISIO, S. Lezioni di diritto aerospaziale. Ostia: D'Anselmi Editore, 2000, s. 4. Srov. také VON DER DUNK, F. National Space Law. In: LECLERC, T (ed): Space law. Legal Framework for Space Activities. London: ISTE/Wiley & Sons, 2023, s. 49 – 50 a BALLARINO, T., BUSTI, S. Diritto aeronautico e spaziale. Milano: Giuffrè Editore, 1988, s. 20.

Současně platí, že vnitrostátní legislativa může ve vztahu k určitým kosmickým činnostem, realizovaným ve veřejném zájmu (např. vědecké, výzkumné a vzdělávací činnosti) stanovit odlišné podmínky pro obligatorní pojištění. Tato vzájemná vazba mezi povolovacím režimem a režimem odpovědnosti za škody je v právu známá i z jiných úprav, které reagují na vysoce nebezpečné technologie, např. z oblasti jaderného práva. Uvedené oblasti právních vztahů můžeme označit jako kosmické právo správní *stricto sensu*.

Skutečností ovšem je, právní vztahy, ke kterým bude v budoucnu docházet při využívání kosmického prostoru, jsou daleko širší. Na kosmický sektor bude dopadat režim zadávání veřejných zakázek s tím, že řada zahraničních právních úprav tuto problematiku tradičně zařazuje do oblasti správního práva. Tak je tomu zejména ve Francii a v Itálii. Z tohoto důvodu bude i úprava zadávání veřejných zakázek v oblasti výzkumu a využívání kosmu v těchto jurisdikcích chápána jako kosmické právo správní *largo sensu*.⁶⁶ Obdobně je tomu u předpisů, upravujících oblast kosmického výzkumu a vzdělávání v této oblasti. I tyto předpisy budou patřit do kosmického práva správního *largo sensu*. Vnitrostátní zákony o kosmických činnostech tuto problematiku systematicky neupravují, resp. zakotvují jenom některé dílčí nástroje za účelem podpory výzkumných technologií (např. zjednodušené povolovací procesy, zvláštní režim obligatorního pojištění atd.). Na tomto místě lze ještě zmínit i právní úpravu nakládání se zbožím dvojího užití, která má pro kosmické technologie také klíčový význam.

V. SHRNU TÍ

Dne 1. února 2025 nabyla účinnosti nová slovenská právní úprava realizace činností v kosmickém prostoru. Stejně jako je tomu v případě úprav, přijatých v posledním desetiletí v jiných státech Evropy, i drtivá většina ustanovení⁶⁷ nového slovenského zákona patří bezesporu do oblasti správního práva. Přijetí této nové právní úpravy je současně příležitostí k tomu tematizovat správu kosmických činností jako nově etablovanou součást práva správního (kosmické právo správní), které reaguje na dynamický technologický rozvoj v kosmickém průmyslu. Jeho cílem je vytvořit ve vazbě na mezinárodně-právní úpravu právní vztahy mezi státem na straně jedné a nestátními subjekty na straně druhé, což umožní efektivní, bezpečné a udržitelné využívání kosmu. Vývoj kosmického práva správního je poháněn technologickými inovacemi a zaváděním nových kosmických technologií, zejména malých satelitů a nanosatelitů. Současně je vývoj tohoto odvětví silně ovlivněn internacionalizací a vzájemným ovlivňováním jednotlivých právních ráďů. Právě s ohledem na tyto faktory můžeme mluvit o tom, že existuje do určité míry homogenní odvětví kosmického práva správního v Evropě.

Závěrem lze uvést, že diskuse o principech a povaze kosmického práva správního nemá výlučně akademický charakter. Je důležitá i pro legislativní aktivity v této oblasti. To platí zejména v zemích, jakými jsou Česká republika, které vlastní vnitrostátní úpravu kosmických činností zatím nemají. V obou státech bylo ovšem přijetí vlastní vnitrostátní úpravy již avizováno v národních kosmických strategiích. Na tomto místě lze konstatovat, že obsah těchto budoucích vnitrostátních úprav bude dán následujícími determinanty:

1. promítnutím závazků státu, plynoucích z mezinárodního práva veřejného,
2. relevanci bude mít i text Sofijské modelové osnovy, který vymezuje základní komponenty vnitrostátní úpravy kosmických činností (povolení činností v kosmickém prostoru, registrace kosmických objektů, odpovědnost za škody a regresní právo státu),
3. relevantní bude také obsah jiných zahraničních úprav v evropském prostoru,

⁶⁶ Srov. TATI, E. L' innovation procurement nel settore spaziale: L' Outer Space Law alla prova della new space economy. In: *Munus. Rivista giuridica dei servizi pubblici*, roč. 14, č. 1, 2024, s. 47 – 97.

⁶⁷ Zákon č. 378/2024 Z. z., o regulácii vesmírnych aktivít má celkem osmnáct paragrafů. Z toho §§ 3 až 8 se věnují povolení činností v kosmickém prostoru (udělení povolení, jeho odnětí, změně a jeho zániku), §§ 9 až 10 registraci, § 12 správnímu dohledu a § 13 správnímu trestání.

4. klíčovým bude pro budoucí právní úpravu podoba připravované unijní úpravy činností v kosmickém prostoru. Současně je třeba konstatovat, že celá řada států již své vnitrostátní úpravy vydala, aniž by obsah unijní úpravy znala.

KLÍČOVÁ SLOVA

Kosmické právo správní; nová kosmická éra; kosmické činnosti; chytrá města; právní komparatistika

KEY WORDS

Space administrative law; New Space Era; space activities; smart cities; comparative law

POUŽITÁ LITERATURA

Publikace a články v odborných časopisech

1. AOKI, S. Outer Space Treaty and Fundamental Principles. In: SANDEEPA BHAT, B., UKEY, D., VARIATH, A. (eds): *International Space Law in the New Space Era: Principles and Challenges*, Oxford: Oxford University Press, 2024, s. 68 – 86, <https://doi.org/10.1093/9780198909415.003.0004>.
2. BALLARINO, T., BUSTI, S. *Diritto aeronautico e spaziale*. Milano: Giuffrè Editore, 1988.
3. CINELLI, C. (ed): *Regulation of Outer Space: International Space Law and the State*, Milton Park/Torino: Routledge/Giappichelli Editore, 2024.
4. CESARI, L., HANDRLICA, J., SANDULLI, A. Symposium on the “Golden Age of European Space Regulation”. In: *The Lawyer Quarterly*, roč. 14, č. 4, 2024, s. 442-444.
5. CLECK, P. Towards a new legal ecosystem for the exploitation of space. In: SMITH, L., BAUMANN, I., WINTERMUTH, S. (eds): *Routledge Handbook of Commercial Space Law*, Milton Park: Routledge, 2024, s. 5-23, <https://doi.org/10.4324/9781003268475-4>
6. DIEDERIKS-VERSCHOOR, I., GORMLEY, W. The future legal status of nongovernmental entities in Outer Space. In: *Journal of Space Law*, roč. 5, č. 1/2, 1977, s. 125 – 156.
7. Gerhard, M. Commentary to Article VI. In: HOBE, S., Schmidt-Tedd, B., Schrogl, K. (eds.): *Cologne Commentary on Space Law. Vol. I*. Cologne: Carl Heymanns Verlag, 2009, s. 103 – 125.
8. GERHARD, M., MOLL, K. The Gradual Change from “Building Blocks” to a Common Shape of National Space Legislation in Europe – Summary of Findings and Conclusions.” In HOBE, S., SCHMIDT-TEDD, B., SCHROGL, K. (eds), *Towards a Harmonised Approach for National Space Legislation in Europe*, Cologne: Carl Heymanns Verlag, 2004, s. 28- 30.
9. GREENBERG, B. Rethinking technology neutrality. In: *Minnesota Law Review*, roč. 100, č. 4, 2016, s. 1495 – 1562.
10. HANDRLICA, J. Advent of space administrative law in Europe. In: *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, roč. 70, č. 2, s. 2024, s. 121 – 131, <https://doi.org/10.14712/23366478.2024.26>
11. HANDRLICA, J. Nejnovější tendence v kosmickém právu správním. In: FRUMAROVÁ, K., MELOTÍKOVÁ, P. (eds): *Pocta Vladimíru Sládečkovi*, Praha: Leges, 2024, s. 129 – 138.
12. HANDRLICA, J. Liechtenstein’s quest for space utilisation and its new Space Act. In: *Ceridap*, roč. 5, č. 4, 2024, s. 184 - 201.

13. HANDRLICA, J. A New Space Law for Cyprus. In: *Rivista del Diritto della Navigazione*, roč. 93, č. 1, 2024, s. 215 – 227.
14. HENAKU, K. Private Enterprises in Space Related Activities: Questions of Responsibility and Liability. In: *Leiden Journal of International Law*, roč. 3, č. 1, 1990, s. 45 – 56.
15. HOFMANN, M. Registration of Space Objects. In: SANDEEPA BHAT, B., UKEY, D., VARIATH, A. (eds): *International Space Law in the New Space Era: Principles and Challenges*, Oxford: Oxford University Press, 2024, s. 122–142.
16. ISNARDI, C. Problems with Enforcing International Space Law on Private Actors. In: *Columbia Journal of Transnational Law*, roč. 58, č. 2, 2020, s. 489 – 530, <https://doi.org/10.2139/ssrn.3397463>.
17. JACOBS, B. Understanding the EU’s Competence to Harmonise Space Law amid Publication Delays. In: *Air & Space Law*, roč. 49, č. 4/5, 2024, s. 1-28, <https://doi.org/10.54648/aila2024030>.
18. JACOBS, B. An Institutional Law Analysis of the European Commission’s EU Space Law Proposal. In: *Air & Space Law*, roč. 49, č. 2, 2024, s. 135 – 164, <https://doi.org/10.54648/aila2024016>
19. JANKUV, J. Kľúčové momenty vývoja, súčasná podoba a inštitucionálne zabezpečenie medzinárodnoprávného režimu kozmického priestoru a nebeských telies. In: *Societas et iurisprudencia*, roč. 5, 2017, č. 2, s. 50 - 84.
20. LACHS, M. *The Law of Outer Space. An Experience in Contemporary Law-Making. Reissued on the occasion of the 50th anniversary of the International Institute of Space Law.* Leiden: Brill / Nijhoff, 2010.
21. LYALL, F., LARSEN, P.: *Space law. A Treatise.* 3rd ed., Milton Park: Routledge, 2024.
22. MALANCZUK, P. Space law as a branch of international law. In: *Netherlands Yearbook of International Law*, roč. 25, 1994, s. 143 – 180.
23. MALENOVSKÝ, J. Otazníky kozmického práva: Kosmický priestor. In: *Letectví a kosmonautika*, roč. 54, č. 22, 1978, s. 865-867.
24. MALENOVSKÝ, J. Otazníky kozmického práva: Kosmické objekty. In: *Letectví a kosmonautika*, roč. 57, č. 10, 1981, s. 383-385.
25. MARBOE, I. The Influence of the Work of the ILA’s Space Law Committee on the Development of International Law. In: KESSEDIJAN, C., DESCAMPS, O., FABRIZI, T. (eds): *Au service du droit international. Les 150 ans de l’Association de droit international*, Paris: Éditions Panthéon-Assas, 2023, s. 535-550.
26. MRÁZ, S. Medzinárodné kozmické právo. In: *Medzinárodné vzťahy*, roč. 9, č. 2, 2011, s. 89-102.
27. MARCHISIO, S. *Lezioni di diritto aerospaziale.* Ostia: D’Anselmi Editore, 2000.
28. REIJNEN, G. Outer Space Law and Private Enterprise in Outer Space. In: *Houston Journal of International Law*, roč. 2, č. 1, 1977, s. 65 – 76.
29. SANDEEPA BHAT, B., UKEY, D., VARIATH, A. (eds): *International Space Law in the New Space Era: Principles and Challenges*, Oxford: Oxford University Press, 2024.
30. SÁNCHEZ ARANZAMEDI, M. *Economic and Policy Aspects of Space Regulation in Europe.* Vienna: European Space Policy Institute, 2009.
31. SÁNCHEZ-CONCUERA, R., NUNEZ-MARCOS, A., ALMEIDA, A. et al. Smart cities survey: Technologies, application domains and challenges for the cities of the future. In: *International Journal of Distributed Sensor Networks*, roč. 19, č. 6, 2019, <https://doi.org/10.1177/1550147719853984>.
32. SEIDL-HOHENVELDERN, I. *Mezinárodní právo veřejné.* 3. vyd. Praha: Aspi/Wolters Kluwer, 2006.

33. SHERBORNE, A. The Commercialisation of Space: An Overview of Legal Risks and Considerations. In: POZZA, M., DENNERLEY, J. (eds): Risk Management in Outer Space Activities, Heidelberg/Vienna/Dordrecht: Springer International, 2022, s. 19-46, https://doi.org/10.1007/978-981-16-4756-7_2
  34. SVIATKIN, I. Vývoj mezinárodního kosmického práva: otázky vlastnictví při těžbě nerostných surovin na Měsíci a asteroidech, Praha: Wolters Kluwer, 2023.
  35. STOIBER, C., BAER, A., PELZER, N., TONHAUSER, W. Handbook on Nuclear Law. Vienna: International Atomic Energy Agency, 2003.
  36. TATI, E. L' innovation procurement nel settore spaziale: L' Outer Space Law alla prova della new space economy. In: Munus. Rivista giuridica dei servizi pubblici, roč. 14, č. 1, 2024, s. 47 – 97.
  37. THOMPSON, M. The Neutralisation of Harmony. The Problem of Technological Neutrality, East and West. In: Boston University Journal of Science & Technology Law, roč. 18, č. 2, 2012, s. 303 – 342.
  38. VERNILE, A. The Rise of Private Actors in the Space Sector, Heidelberg/Vienna/Dordrecht: Springer International, 2018.
  39. VON DER DUNK, F. National Space Law. In: LECLERC, T (ed): Space law. Legal Framework for Space Activities. London: ISTE/Wiley & Sons, 2023, s. 49 – 50, <https://doi.org/10.1002/9781394264698.ch2>
  40. VON DER DUNK, F.: Advanced Introduction to Space Law, Cheltenham: Edward Elgar, 2020.
  41. VON DER DUNK, F. The Origins of Authorisation: Article VI of the Outer Space Treaty and International Space Law. In: VON DER DUNK, F. (ed), National Space Legislation in Europe: Issues of Authorisation of Private Space Activities in the Light of Developments in European Space Cooperation. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2011, s. 3-28, <https://doi.org/10.1163/ej.9789004204867.iii-381.9>
  42. ZHAO, Y. Soft Laws Relating to Space Activities. In: SANDEEPA BHAT, B., UKEY, D., VARIATH, A. (eds): International Space Law in the New Space Era: Principles and Challenges, Oxford: Oxford University Press, 2024, s. 183 – 203, <https://doi.org/10.1093/9780198909415.003.0010>
- Mezinárodní smlouvy
1. Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 40/1968 Sb., o Smlouvě o zásadách činnosti států při výzkumu a využívání kosmického prostoru včetně Měsíce a jiných nebeských těles.
  2. Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 114/1970 Sb., o Dohodě o pomoci kosmonautům a jejich návratu a o vrácení předmětů vypuštěných do kosmického prostoru.
  3. Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 58/1977 Sb., o Úmluvě o mezinárodní odpovědnosti za škody způsobené kosmickými objekty.
  4. Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 130/1978 Sb., o Úmluvě o registraci objektů vypuštěných do kosmického prostoru.
- Vnitrostátní předpisy
1. Decreto-Lei n.º 16/2019 de 22 de janeiro, Diário da República, 1.ª série — N.º 15 — 22 de janeiro de 2019.
  2. Loi du 15 décembre 2020 portant sur les activités spatiales, Journal officiel du Grand-Duché de Luxembourg, A 1086 / 2020.
  3. Zakon o vesoljskih dejavnostih (ZVDej), Uradni list Republike Slovenije, Št. 43, Ljubljana, petek 25. 3. 2022.
  4. Ο περί Διαστήματος Νόμος του 2023, Αρ. 4959, 13. 10. 2023, Ν. 93(Ι)/2023.

5. Gesetz vom 5 Oktober 2023 über die Genehmigung von Weltraumaktivitäten und die Registrierung von Weltraumgegenständen (Weltraumgesetz), Liechtensteinisches Landesgesetzblatt, Jahrgang 2023, Nr. 443 ausgegeben am 6. Dezember 2023.
6. Zákon č. 378/2024 Z. z., o regulácii vesmírnych aktivít a o zmene a doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 145/1995 Z. z. o správnych poplatkoch v znení neskorších predpisov.
Články na internetu
1. Dąbrowska, M. Satellite's new role in smart city infrastructure. In: IoT Now (24 June 2024), <https://www.iot-now.com/2024/06/04/144699-satellites-new-role-in-smart-city-infrastructure/>.

KONTAKTNÍ ÚDAJE AUTORA

prof. JUDr. Jakub Handrlica, Ph.D., DSc.

ORCID:0000-0003-2274-0221

profesor správního práva

Univerzita Karlova, Právnická fakulta,

Katedra správního práva a správní vědy

Náměstí Curieových 7, 116 40 Praha 1

Česká republika

Telefónne číslo: +420 221 005 312

E-mail: jakub.handrlica@prf.cuni.cz